
Ésik Szabolcs

esik.szabolcs@lib.pte.hu

*Adatbázisok használatának és megtalálhatóságának
elősegítése a PTE EKTK-ban*

BEVEZETÉS*

Jelen tananyag célja, hogy bevezesse az olvasót a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont (a továbbiakban: PTE EKTK) keresztül az egyetemi polgárság részére szolgáltatott tudományos adatbázisok világába.

A tananyag bemutatja az elektronikus szakirodalmak elsődleges szolgáltatási felületeinek használatát és felhasználósegítő lehetőségeit, így bemutatásra kerülnek az adatbázisok és e-könyv csomagok felületei, továbbá az online információforrások távoli elérési lehetőségei is.

Érintjük továbbá az összevont metakeresőn és az online könyvtári katalóguson keresztül a főbb keresési trükköket is, így átfogóan mutatjuk be a könyvtár által kínált lehetőségeket.

Tematika

1. Az adatbázisokról általában
2. Az egyetemi könyvtár honlapján elérhető információforrások bemutatása (előfizetett és ingyenesen elérhető adatbázisok, e-könyvek)
3. Compass
4. Távoli elérés
5. Általános keresési stratégiák és módszerek bemutatása az online könyvtári katalóguson (WebPac) és az EDS rendszeren keresztül

* A szövegben előforduló összes internetes hivatkozás letöltési és ellenőrzési dátuma 2021. május 31.

1. AZ ADATBÁZISOKRÓL ÁLTALÁBAN

Bár az adatbázis alapvetően egy informatikai fogalom, nem kell megijedni, ezúttal nem a felépítések, relációs adatmodellek és különböző lekérdező nyelvek világában mélyedünk el, sokkal inkább az a célunk, hogy bemutassuk, az egyetemi hétköznapiak során mihez érdekes – és lehet is – nyúlni, ha szakirodalomra van szükség.

De csak a definíció kedvéért: **az adatbázis az adatok rend(szer)ezett gyűjteménye.** Ennek a gyűjteménynek lényeges jellemzői, hogy **feldolgozhatónak** és (vissza)**kereshetőnek** kell lennie.

Nézzünk egy szemléltető példát: képzeljük el, hogy van egy kisebb helyiségünk, tele kézzel írt levelekkel. A borítékok fel vannak címkézve ugyan (címezett, feladó stb.), de a szobában ömlesztve vannak a levelek, nincs benne semmilyen rendszer. Ha ebből a halmazból csak azokra a levelekre lenne szükségem, amiket András írt Mirrának, hogyan tudnám ezeket kiválogatni?

Csakis úgy, ha egyesével, az összes borítékot megnézem és szortírozom, amelyik nekem kell. Azonban belátható, hogy ez rengeteg idő, és egyáltalán nem hatékony. Ha viszont csak annyi *rendszer* vizsgálunk a dologba, hogy a feladókat ábécésorrendbe tesszük, a visszakereséskor máris könnyebb dolgunk lesz. Természetesen számtalan egyéb adatot is rögzíthetünk (címezett, nem, irányítószám stb.), csak arra kell figyelniük, hogy ugyanazon módszertan szerint keressük vissza az adatokat, mint ahogy azok rögzítésre kerültek.

* * *

Nem állunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, a hétköznapiak során úton-útfélen adatbázisokba botlunk. Ugyan nem feltétlenül ilyen szemmel közlekedünk a világban, de gondoljunk csak bele: hogyan nézünk meg egy vasúti vagy városi buszmenetrendet? Megnyitunk egy weblapot vagy alkalmazást, kikeressük a járat vagy megálló nevét, és lekérdezzük az ehhez kapcsolódó adatokat.

Hogyan rendelünk egy pendrive-ot egy webshopból? Kiválasztjuk (általában a bal oldalon található lehetőségek segítségével), hogy melyik márka mekkora kapacitású, milyen csatlakozású terméke érdekel, milyen árkategóriában, milyen jótállással, sőt, milyen színben.

Ezek mind-mind adatok, és ezen grafikus, felhasználóbarát rendszerek mögött mind adatbázisok vannak, csak már annyira a mindennapjaink részét képezik, hogy fel sem tűnnek számunkra.

Az élet egyébként is egy folyamatos információkeresés (gondoljunk csak bele, mennyire alapkészség már, hogy ha egy honlapon, egy PDF-fájlban vagy egy Word-dokumentumban keresünk egy konkrét szót, akkor reflexszerűen a CTRL+F kombinációhoz nyúlunk), mégsem mondjuk azt, hogy „*információkeresést végzek egy adatbázisban naponta tizennyolcszor*”.

Az internet jóvoltából egyébként is végtelen mennyiségű információhoz férünk hozzá, ám pont emiatt ennek megvan a maga veszélye is: hatalmas a választék, de sok a „zaj” is; nem feltétlenül arra kapunk választ (az álhírek korában pláne megbízható választ), amit kérdeztünk.

Tehát a bőség zavarában, a *too much information* jelenség közepe tudunk kell, hogyan kell keresni. Ebben tudnak segítséget nyújtani az információs szakemberek, azaz a könyvtárosok.

A könyvtár szerepe

A PTE-n tudományos adatbázist kizárólag az ETKK szerezhethet be, a szervezetten belül pedig a konkrét munkát az ún. adatbázis referensek végzik.

Miben is merül ki ez a munka?

- IP-cím-nyilvántartás,
- tesztidőszakok keresése, intézése, hirdetése,
- adatbázisokhoz kapcsolódó oktatások, webinárok szervezése (külső: gólyatúra, adatbázis roadshow-k, belső: kollégáknak), külföldi előadókkal, trénerekkel való kapcsolattartás, webinárok hirdetése,
- adatbázisok tesztelése, hibaelhárítás, panaszkezelés,
- kapcsolattartás a kiadókkal magyarul és angolul,
- kapcsolattartás kollégákkal és különböző egyetemi szervezeti egységekkel,
- szerződés hosszabbítások és új szerződésekkel kapcsolatos tárgyalások,
- statisztikák készítése,
- fejlesztések,
- stb.

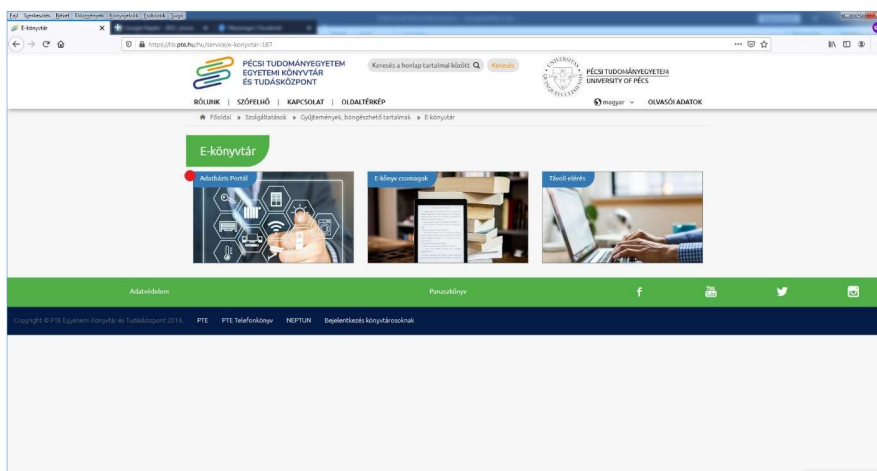
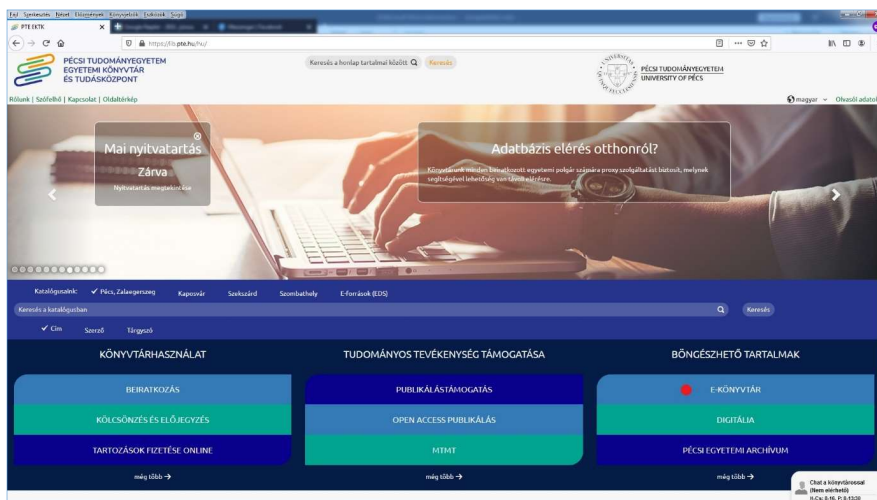
Mint látjuk, ez egy elég sokrétű dolog, és több részével még a későbbiekben foglalkozni fogunk.

2. AZ EGYETEMI KÖNYVTÁR HONLAPJÁN ELÉRHETŐ INFORMÁCIÓFORRÁSOK BEMUTATÁSA (előfizetett és ingyenesen elérhető adatbázisok, e-könyvek)

Ami elsőre lényeges a fentiek közül számunkra, az az a felület, amelyen közzéteszük az egyetem polgárai számára hozzáférhető adatbázisok listáját, más szóval: az Adatbázis portál.

Az Adatbázis portál

A portál elérhetősége a következő: <https://lib.pte.hu/adatbazisok>, de eljuthatunk ide úgy is, ha a könyvtár főoldaláról indulunk (<https://www.lib.pte.hu>), és onnan navigálunk a „Böngészhető tartalmak” lehetőségnél az E-könyvtárba, majd ott az Adatbázis portálra.

Adatbázis	Info	Szolgáltatás	Hozáférési	Típus	Tartalom, tudományág
1000 év történelme		Wolters Kluwer	FREE	FT	Társadalomtudomány, jogtudomány
A magyar nyelv nagyszótára A-E/2		MTA Nyelvtudományi Intézete	FREE	FT	Szótlárak
A magyar nyelv leltárjegyzéke, 1850-1912		HEK	FREE	BT	Katalógus
Academic Search Complete		EBSCO	BT	FT	Multi-disciplinár
Adatbázis - rendelti magyar elektronikus könyvtár		Transindex	FREE	FT	E-könyvtár
Agri		FAO	FREE	BE	Természettudomány, közgazdaság
Akadémiai Kiadói Folyóiratok		Akadémiai Kiadó	BT	FT	Multi-disciplinár
Akadémiai Lapok		Akadémiai Kiadó	BT	FA	Szótlárak
AKBIBOS		AKBIBOS	BT	FA	Orvostudomány
American Chemical Society (ACS)		American Chemical Society	BT	FT	Kémia

Itt megtaláljuk a gyakran ismételt kérdéseket (FAQ) és a kapcsolódó szolgáltatások dobozát, illetve számos, lényeges kapcsolódó hivatkozást. Az egyik központi helyet elfoglaló kék keresődobozról később lesz szó, most fókuszáljunk az oldal alján található adatbázislistára.

Maga a portál gyakorlatilag az adatbázisok adatbázisa. Mivel az oldalon általában 150+ adatbázis van listázva, el is kél némi segítség, ha el szeretnénk igazodni közöttük – ennek érdekében jelmagyarázat és minden oszlopnál keresési/szűrési lehetőség áll rendelkezésre.

Igen ám, de hogy kerül ide ennyi adatbázis?

Itt érdemes kitérni arra, hogy pénzügyi szempontból vannak előfizetéses és ingyenes adatbázisok. Mivel a legnagyobb tudományos adatbázisok több száz, sokszor több ezer tudományos, lektorált és adott esetben igen magas presztízsű szakfolyóirat 10-20-30 évnyi cikkeit tartalmazzák, ezek hatalmas gyűjtemények. (Amelyeknek a kiadók – amelyek nagyon is tisztában vannak azzal, hogy a tudományos élet és a kutatás alapjai ugyanezek a folyóiratok – sokszor meg is kéri az árát.)

Ezek beszerzése történhet kizárólag a PTE és a kiadó közötti szerződéskötés útján, de ennél jellemzőbb, hogy az Egyetem országos

konzorcium résztvevőjeként tesz szert ezekre a tartalmakra. Ilyen konzorcium az MTA által koordinált **EISZ** (Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program), amely a hozzájuk társult intézmények számára (és ideérthetjük gyakorlatilag az összes magyar felsőoktatási intézményt illetve közgyűjteményt) nemzeti licencvásárlás útján ad hozzáférést, tehát egy személyben képvisel mindenkit, akinek az adott adatbázisra szüksége van.

Az összes, portálon lévő adatbázisnak általában mintegy 1/3-a szokott előfizetéses adatbázis lenni. Ezeket a „Hozzáférés” oszlopban a „PTE” címke jelöli.

Adatbázis	Info	Szolgáltató	Hozzáférés	Típus	Terület, tudományág
1000 év Törvényei		Wolters Kluwer	FREE	FT	Társadalomtudomány, Jogtudomány
A magyar nyelv nagyszólára A-Elz		MTA Nyelvtudományi Intézete	FREE	FT	Szótárak
A magyar sajtó leőhelyjegyzéke, 1850-1952		MEK	FREE	BI	Katalógus
Academic Search Complete		EBSCO	PTE	FT	Multidiszciplináris
Adatbank - erdélyi magyar elektronikus könyvtár		Transindex	FREE	FT	E-könyvtár
Agris		FAO	FREE	RE	Természettudomány, Mezőgazdaság
Akadémiai Kiadó Folyóiratai		Akadémiai Kiadó	PTE	FT	Multidiszciplináris
Akadémiai szótárak		Akadémiai Kiadó	PTE	FA	Szótárak
AMBOSS		AMBOSS	PTE	FA	Orvostudomány
American Chemical Society (ACS)		American Chemical Society	PTE	FT	Kémia

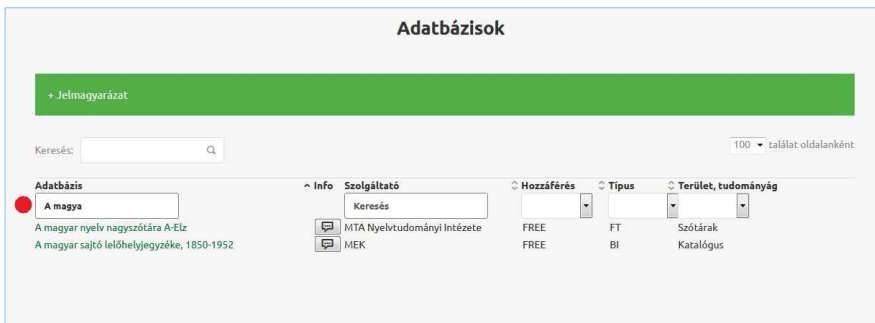
Azonban az egyetemi élet során nem csupán ezeket az adatbázisokat lehet hasznosítani; a portálra számtalan olyan gyűjteményt is felvisszünk még, amely valamilyen módon hozzájárulhat az egyetemen folyó oktató, kutató, gyógyító és művészeti tevékenységhez. Ezek az ingyenes adatbázisok, amelyekre a „FREE” címke kiválasztásával szűrhetünk.

A „Hozzáférés” oszlopunkban van ugyanakkor a hagyományos előfizetett/ingyenes pároson kívül egy további kategória is: ezek a „TEST” jelzésű, korlátozott ideig kipróbálható adatbázisok.

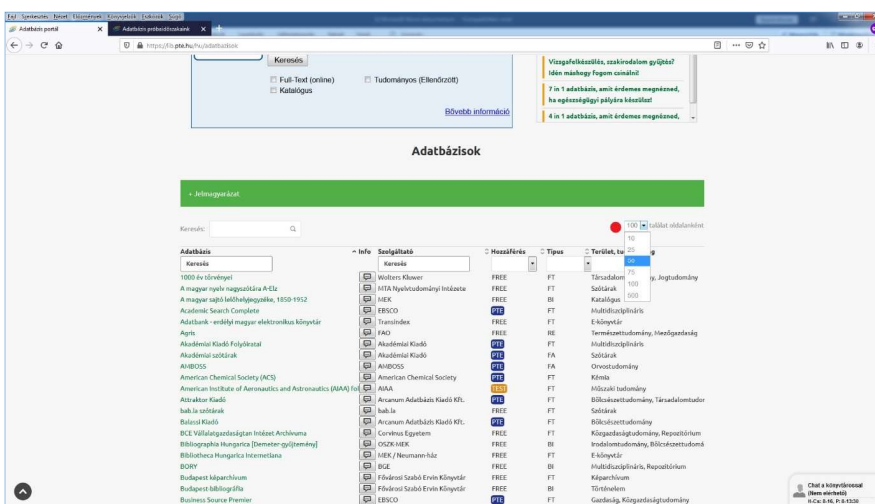
Könyvtárunk ugyanis az online elérhető, elektronikus dokumentumokhoz rövidebb, jellemzően 30-60 napig tartó ideiglenes eléréssel is igyekszik hozzáférést biztosítani. Az ilyen próbaidőszakok (más szóval *trial*) jellemzői, hogy többnyire a kiadók és szolgáltatók ajánlják fel őket, amolyan a tartalomba való betekintés gyanánt. Ezeket érdemes kihasználni, hiszen így átmenetileg olyan tartalmakhoz is hozzá tud férni az egyetemi polgárság, amelyekhez másképp, hagyományos módon sok esetben nem.

De térjünk vissza az adatbázisok listájához.

A tételek alapértelmezetten alfabetikusan – az adatbázisok neve szerint – vannak felsorolva, de bármely másik oszlop szerint is rendezhetjük listánkat, vagy ha konkrétan tudjuk, mit keresünk, a görgetés alternatívájaként be is gépelhetjük azt.

(A jobb áttekinthetőség érdekében érdemes beállítani, hogy egy oldalon minél több találatot jelenítsen meg a rendszer.)

Az adatbázisok listája felett található „Jelmagyarázat” gombra kattintva egy lenyíló menü is segítségünkre van a táblázat oszlopainak részletezésében: a már említett PTE-FREE-TEST hármason kívül a négyféle forrástípus jelzésének magyarázatát is itt találjuk, amelyre szintén szűrhetünk a vonatkozó oszlopban.

Adatbázis	Info	Szolgáltató	Hozzáférés	Típus	Terület, tudományág
Keresés		Keresés		BI	
UNITAS		EKE	FREE	BI	Katalógus
Ulrichsweb		ProQuest	PTB	BI	Folyóirat névmutató
Tudásközpont OPAC		Pécsi Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont	FREE	BI	Katalógus
The European Library (TEL)		TEL	FREE	BI	Általános
SzocioWeb		Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	FREE	BI	Szociológia, Társadalomtudomány
Repozitáriumi közös kereső		MTA KIK	FREE	BI	Multidiszciplináris
PTE Műszaki és Informatikai Kari Könyvtár - Szabvány nyilvánt.		PTE MIK Könyvtár	FREE	BI	Katalógus
PTE Műszaki és Informatikai Kar - Szakdolgozat katalógus		PTE MIK Könyvtár	FREE	BI	Katalógus

Az Adatbázis portálon ugyanis négy forrástípust különböztetünk meg, azaz egy-egy adatbázis lehet:

- teljes szövegű (a cikkek, tanulmányok teljes szövegéhez nyújt hozzáférést),
- referáló (a teljes cikkhez nem, csak azok absztraktjához ad hozzáférést)
- bibliográfiai (a főbb bibliográfiai adatok gyűjteménye) és
- faktografikus (tényalapú adatok, adattárak, szótárak, lexikonok).

Adatbázis-listánknak két hasznos tulajdonsága van még, az ún. **info-fájl** és a **szakterületi szűrés**.

Mivel pusztán név és szolgáltató alapján felhasználónk számára talán nem triviális, melyik adatbázis pontosan mit is takar, mind-egyikhez fűzünk tartalmat kifejtő magyarázatot. Ez az „Info” oszlop kis üzenetikonjára való kattintással hívható elő: először egy kis előnézeti buborék jelenik meg, majd a „Tovább” lehetőségre való kattintással jutunk el a tényleges infófájlhoz.

Adatbázis	Info	Szolgáltató	Hozzáférés	Típus	Terület, tudományág
1000 év törvényei		Wolters Kluwer	FREE	FT	Társadalomtudomány, Jogtudomány
A magyar nyelv nagyszótára A-Elz		ACADEMIC SEARCH COMPLETE			Szótárak
A magyar sajtó lelőhelyjegyzéke, 1850-1952					Katalógus
Academic Search Complete					Multidiszciplináris
Adatbank - erdélyi magyar elektronikus könyvtár					E-könyvtár
Agris					Természettudomány, Mezőgazdaság
Akadémiai Kiadó Folyóiratai		Akadémiai Kiadó	PTB	FT	Multidiszciplináris
Akadémiai szótárak		Akadémiai Kiadó	PTB	FA	Szótárak
AMBOSS		AMBOSS	PTB	FA	Orvostudomány

Ezen az aloldalon aztán elolvashatjuk, hogy aktuális adatbázisunk részletesen miből mennyi mindent tartalmaz – ha lehetséges, tételes címlistákkal együtt –, milyen otthoni hozzáférési lehetőségek vannak, továbbá a fő táblázatban is feltüntetett adatok újfént láthatók itt, va-

lamint ahol elérhető, ott oktatóvideókat is igyekszünk beépíteni, így téve önálló felhasználásra is alkalmassá a gyűjteményt.

Academic Search Complete

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=ip,uid&custid=s1107263&profile=ehost&defaultdb=a9h&groupid=main>

Multidiszciplináris, teljes szövegű adatbázis, amely 8800 teljes szövegű, többségében lektorált folyóiratot tartalmaz. A teljes szövegeken kívül több mint 20 ezer kiadvány (folyóiratok, monográfiák, beszámolók, konferencia-előadások stb.) adatait és referenciáit foglalja magában.

Címlista

Otthoni elérés:

Neptun (EHA) azonosító és jelszó megadásával lehetséges.

Ennek lépései:

1. Nyissuk meg a következő oldalt: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib>
2. A "Select your region or group"-nál a legördülő menüből válasszuk ki a következőt: **Hungarian eduID.hu Federation**
3. A megjelenő listából válasszuk ki az intézményünket (University of Pécs)
4. A PTE központi azonosítási oldalán adjuk meg a Neptun (EHA) kódunkat és a hozzá tartozó jelszót.
5. Fogadjuk el az adatszolgáltatást.
6. Ezután nyissuk meg az adatbázist [ITT](#).

Hozzáférés módja: PTE előfizetési adatbázis
Forrástípus: Teljes szövegű
Szolgáltató: EBSCO
Tudományterületek és tudományágak: Multidiszciplináris

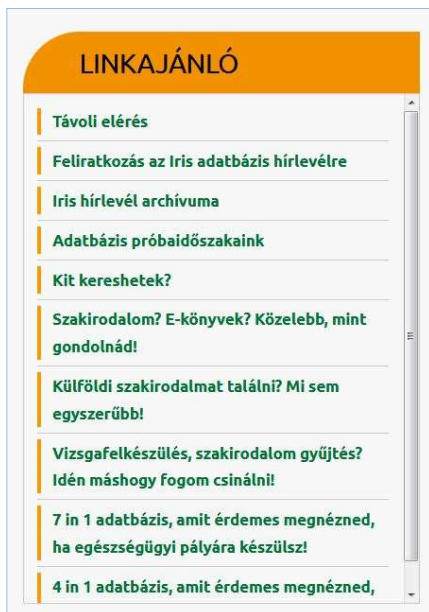
A korábban említett szakterületi szűrés a fő táblázatunk „Terület, tudományág” oszlopának lenyíló menüjével érhető el. Ezzel érhetjük el, hogy ha egy konkrét tudományág vagy szakterület adatbázisait keressük, akkor ne egyenként kelljen megnézni, hogy az adott adatbázis nekünk való-e vagy sem, hanem egy egyszerű szűréssel lekérhetjük a számunkra releváns adatbázislistát.

Azon adatbázisok, amelyek több tudományterületet is felölelnek, a „multidiszciplináris” kategóriába kerülnek, de a releváns tudományterületekre szűrve is megjelennek találatként.

Adatbázis	Szolgáltató	Hozzáférés	Típus	Terület, tudományág
1000 év törvényei	Wolters Kluwer	FREE	FT	
A magyar nyelv nagyszótára A-Ez	MTA Nyelvtudományi Intézete	FREE	FT	
A magyar sajtó lehelhelyjegyzéke, 1850-1952	MEK	FREE	BI	
Academic Search Complete	EBSCO	PTE	FT	
Adatbank - erdélyi magyar elektronikus könyvtár	Transindex	FREE	FT	
Agris	FAO	FREE	RE	
Akadémiai Kiadó Folyóiratai	Akadémiai Kiadó	PTE	FT	
Akadémiai szótárak	Akadémiai Kiadó	PTE	FA	
AMBOSS	AMBOSS	PTE	FA	
American Chemical Society (ACS)	American Chemical Society	PTE	FT	
American Institute of Aeronautics and Astronautics (AIAA) Folyóiratok	AIAA	ILSI	FT	
Attraktor Kiadó	Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	PTE	FT	
bab.la szótárak	bab.la	FREE	FT	
Balassi Kiadó	Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	PTE	FT	
BCE Vállalatgazdaságtan Intézet Archivuma	Corvinus Egyetem	FREE	FT	
Bibliographia Hungarica [Demeter-gyűjtemény]	OSZK-MEK	FREE	BI	
Bibliotheca Hungarica Internetiana	MEK / Neumann-ház	FREE	FT	
BORY	BGE	FREE	BI	
Budapest képtárház	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	FREE	FT	
Budapest-bibliográfia	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	FREE	BI	
Business Source Premier	EBSCO	PTE	FT	

Adatbázis	Info	Szolgáltató	Hozzáférés	Típus	Terület, tudományág
<input type="text" value="Keresés"/>		<input type="text" value="Keresés"/>			<input type="text" value="Bölcsészettudomány"/>
Attraktor Kiadó		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	Bölcsészettudomány, Társadalomtudor
Balassi Kiadó		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	Bölcsészettudomány
Bibliographia Hungarica [Demeter-gyűjtemény]		OSZK-MEK	FREE	BI	Irodalomtudomány, Bölcsészettudomá
Central and Eastern European Online Library		CEEOL	FREE	FT	Bölcsészettudomány, Társadalomtudor
Digitális Irodalmi Akadémia (DIA)		Petőfi Irodalmi Múzeum	FREE	FT	Irodalomtudomány, Bölcsészettudomá
Egyházi könyvtárak keresőrendszere (Theca)		OIK	FREE	BI	Bölcsészettudomány
ERIC		EBSCO	DTB	RE	Bölcsészettudomány, Neveléstudomán
Gale Reference Complete		Gale	TEST	FT	Bölcsészettudomány, Multidiszciplinári
Humántudományi Tanulmányok és Cikk Adatbázisa (HUMANIA)		OSZK	FREE	BI	Bölcsészettudomány
Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája		Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	FREE	BI	Irodalomtudomány, Bölcsészettudomá
Jstor (Essential Collection)		Jstor	DTB	FT	Bölcsészettudomány, Társadalomtudor
Kortárs		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	Bölcsészettudomány, Irodalomtudomá
Kossuth Kiadó		-	DTB	FT	Bölcsészettudomány
L'Harmattan Digitális Adatbázis		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	Társadalomtudomány, Bölcsészettudor
Magyar halotti költészet a 17. században		ELTE	FREE	BI	Irodalomtudomány, Bölcsészettudomá
Magyar Nemzeti Levéltár online adatbázisai		Magyar Nemzeti Levéltár	FREE	FT	Bölcsészettudomány, Történelem
Magyarország képes történelmi kronológiája		OSZK - EHE	FREE	FT	Történelem, Bölcsészettudomány
Mentor Könyvek Kiadó		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	Bölcsészettudomány, Irodalomtudomá
National Archives of Japan		JACAR	FREE	FT	Bölcsészettudomány
Osiris Kiadó		Arcanum Adatbázis Kiadó Kft.	DTB	FT	E-könyvtár, Bölcsészettudomány, Törté
Oxford University Press Journals		Oxford University Press	TEST	FT	Bölcsészettudomány, Multidiszciplinári
Pedagógiai Adatbázis (PAD)		OPKM	FREE	BI	Pedagógia, Bölcsészettudomány
Russian eLibrary		LANY	FREE	FT	Bölcsészettudomány

Az Adatbázis portál leglényegesebb része tehát a névadó lista maga, de az oldal tetején lévő Linkajánló doboz is számos fontos és hasznos szolgáltatást rejt.

Itt találjuk ugyanis külön is kilistázva a próbaidőszakokat („Adatbázis próbaidőszakaink”), a kapcsolattartási információkat („Kit kereshettek?”), a MyLib nevű könyvtári blogra írt, adatbázis témájú felhasználósegítő posztokat, valamint a távoli elérés illetve **Iris hírlevelünk** linkjeit is.

Ugyanis utóbbi segítségével is igyekszünk tájékoztatni a hírlevélre feliratkozott olvasókat a PTE EKTK ideiglenesen tesztelhető, illetve újonnan beszerzett adatbázisairól, az ezekhez kapcsolódó aktuális rendezvényekről és webinárokról, valamint az Open Access Publish-

ing Irodához kapcsolódó eseményekről.

E-könyv csomagok

Adatbázist természetesen rengeteg különféle adatból lehet építeni, legyenek azok folyóiratcikkek, szabadalmak, képek, videók, kémiai reakciók, gyógyszerhatóanyagok vagy e-könyvek. Habár a PTE-n mindegyik felsorolt típus képviselteti magát, azért a folyóiratok mellett még az e-könyves adatbázisok találhatóak meg a legnagyobb számban.

E-könyv alatt természetesen nem kizárólag a Kindle-re letölthető, .epub vagy .mobi fájlkiterjesztésű e-könyveket értjük, hanem azokat is ide soroljuk, amelyeknél az anyag (azaz a szöveg) .html vagy .pdf formátumban van. Mindegyiknek megvan a maga előnye, utóbbi kettőé a gyakorlatilag eszközfüggetlen használhatóság. A tudományos e-könyves adatbázisok többnyire a .html-t és a .pdf-et használják.

A PTE által hozzáférhető e-könyv csomagok (ezeket jobbra kiadói csomagként szerezzük be, nem pedig egyenként, innen az elnevezés) megtalálhatóak az Adatbázis portál listájában is, de egy dedikált aloldalt is kaptak, amely a „szokásos” Könyvtári honlap → Bön-gészhető tartalmak → E-könyvtár, majd E-könyv csomagok útvonalon található. Linkje: <https://lib.pte.hu/e-konyvcsomagok>

Ezen az aloldalon három főbb csoportban (Elsődleges források, Az EKTK saját digitalizálása, Külső források) minden, a PTE EKTK

által beszerzett és/vagy digitalizált e-könyv megtalálható, a már ismert üzenet logós infofájlokkal egyetemben.

Folyamatosan bővülő gyűjtemény, érdemes meglátogatni!

The screenshot shows the website of the Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont (PTE ETKK). The main heading is "E-könyv csomagok". Below it, there is a text block explaining that the library currently has over 8000 e-books and 5000 digitized monographs, available in various formats like PDF or EPUB. It also mentions that the library provides e-book packages for libraries, including subject-specific packages and e-journals. A search bar is visible with the text "Használja ezt, ha egy adott e-folyóiratot vagy e-könyvet keres." and a "Keresés" button.

Elődleges források

Magyar nyelvű	Angol nyelvű
Akadémiai Kiadó - HERSZ e-könyvek	Lippincott Williams & Wilkins (LWW) orvosi e-könyvek
Akadémiai szótárak	ScienceDirect e-könyvek
Attraktor Kiadó	Springer Nature szakkönyvek
Balassi Kiadó	
Gondolat Kiadó	
Kortárs Kiadó	
Kossuth Kiadó	
Kronosz Kiadó	
L'Harmattan Digitális Adatbázis	
Mentor Kiadó	
Napvilág Kiadó	
Osiris Kiadó	
Scakhoris Kiadó Ház	
Typotex interkönyv	

Az Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont saját digitalizálása

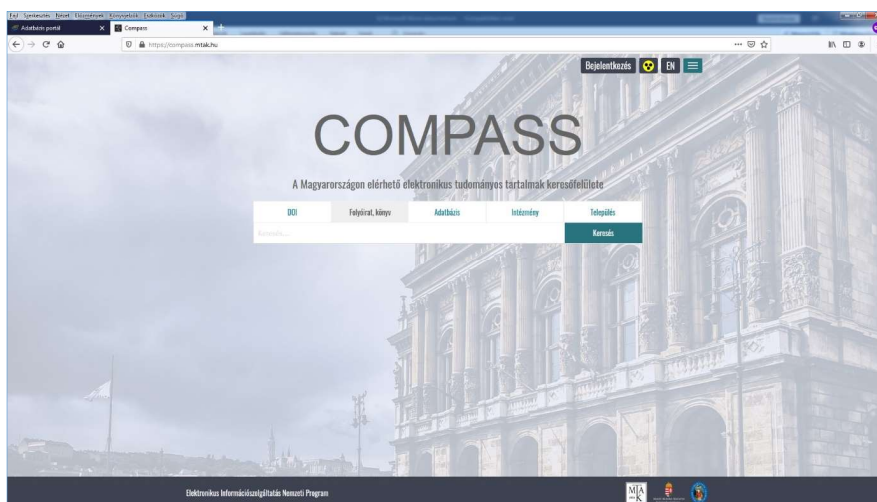
Digitális	a PTE állományában megtalálható jogszabított könyvek teljes szöveggel
Elektronikus kiadványaink	(pdf, html, mobi, e-pub)
KlímaTheca	(bezárt állomány)

Külső források

Magyar nyelvű	Angol nyelvű
Magyar Elektronikus Könyvtár	Project Gutenberg
Digitális Tanítványtár	Europeana
Digitális Irodalmi Akadémia	Internet Archive
Hungaricana - Könyvjelteményi portál	Google Books
Bibliotheca Corviniana Virtuális	The European Library
OSZK Digitális Könyvtár	British Library Virtual Books
A Magyar Társadalomtudományok Digitális Archívuma	Wellcome Arabic Manuscripts Online
Borsodi Digitális Könyvtár	Biodiversity Heritage Library
Hódmezővásárhelyi Elektronikus Könyvtár	The Library of Congress Digital Collections

3. COMPASS

Következő pontunk, a távoli elérés előtt még teszünk egy rövid kitérőt egy olyan platformra, ahol megtalálhatjuk, hol érhető el egy-egy tudományos tartalom az országban, ha a PTE-n nem. Ez a platform a **COMPASS** (<https://compass.mtak.hu>).

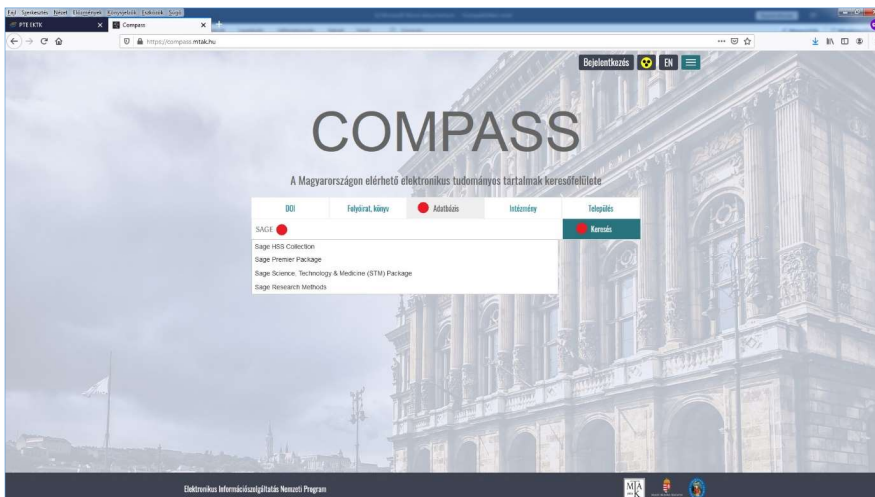
Ez a felület nem a PTE, hanem az MTA-KIK fejlesztése, az oldalon pedig lehetőségünk van keresni DOI-ra (*Digital Object Identifier* – minden elektronikus dokumentum egyedi, digitális azonosítószáma), folyóiraatra ill. könyvre, adatbázisra, intézményre, illetve településre.

Vegyünk egy egyszerű példát: anyaggyűjtést végzek egy folyamatban lévő kutatásomhoz, és a SAGE kiadóhoz tartozó folyóiratokra lenne szükségem.

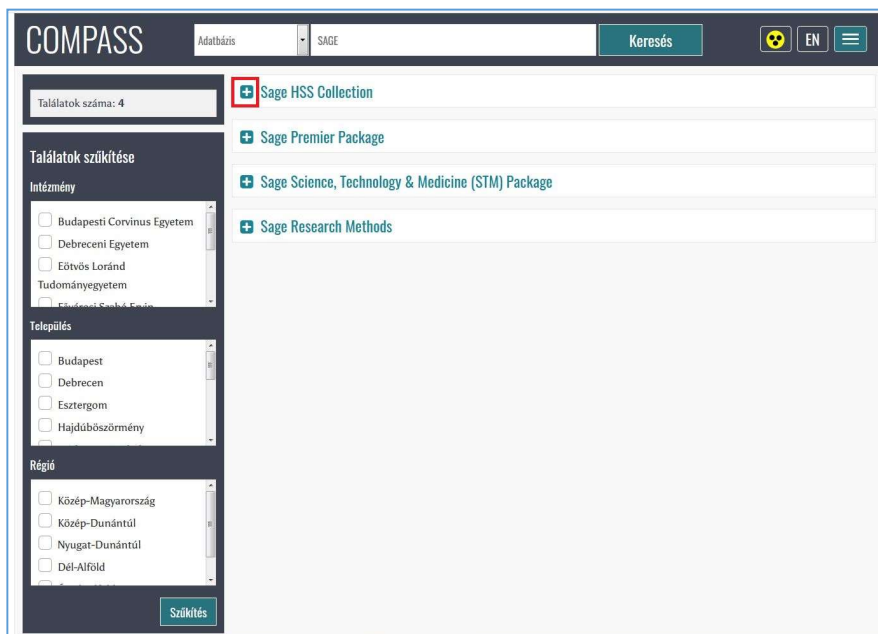
Hogyan tehetem ezt meg?

Először is, választhatok, hogy nyomtatva vagy elektronikus formában van-e szükségem az anyagra. (Természetesen ez függ attól is, mikor és hol szeretnék hozzáférni.)

A print verziókat értelemszerűen valamely egyetemi könyvtári egységben kell keresnem, az online-okért pedig megnézem az Adatbázis portált, van-e hozzáférés valamilyen SAGE nevű adatbázishoz (előfizetett, ingyenes vagy időszakos). Ha nincs, akkor érdemes ellátogatnom a COMPASS oldalára.

Ott kiválasztom, hogy adatbázist keresek (vagy ha konkrét folyóiratot, természetesen az is jó, sőt, ha konkrét cikket, mert arra is tudok DOI alapján keresni), elkezdem begépelni a „SAGE” szót, majd a keresésre kattintva megkapom a találati listát.

Itt a nekem megfelelő gyűjteményre kattintva lenyílik a menü, és azon belül az „Előfizetők” lehetőségre kattintva máris láthatom, hogy az országon belül ki és hol fizet elő a SAGE HSS (Humanities and Social Sciences) gyűjteményére. Így tudom azt például, hogy könyv-

4. TÁVOLI ELÉRÉS

Míg a nyomtatott dokumentumok lokálisan kötöttek, addig az e-dokumentumok szolgáltatása online, az interneten keresztül történik. Ez abból a szempontból könnyebbség a felhasználók számára, hogy a gyűjtemény ezen részét a könyvtári hálózat egységeinek fizikai felkeresése nélkül is használhatják, sokszor akár anélkül is, hogy tudnák, amit igénybe vesznek, az is egy könyvtári szolgáltatás. Mindezt éjjel-nappal, a hét minden napján megtehetik, így biztosítva rugalmasságot az olvasóknak a könyvtárak hagyományos nyitvatartásához képest.

Természetesen az online tartalomszolgáltatás felveti a jogszerű használat kérdését is, hiszen valahogy garantálni kell, hogy azok és csakis azok férjenek hozzá ezekhez a megvásárolt/előfizetett tartalmakhoz, akik a vásárló/előfizető intézmény felhasználói bázisának részét képezik. Erre az intézmény IP-tartományainak megadása a bevett módszer, hiszen a különböző egyetemi épületekben mind a PTE-hez tartozó egyetemi polgárok tartózkodnak, akár dolgozói, akár hallgatói a jogviszonyuk, így adottak a jogszerű használat feltételei. Arra pedig minden résztvevő szigorúan ügyel, hogy kizárólag egyetemi hálózat IP-tartományai legyenek megadva a szolgáltatók felé. Igen ám, viszont ha az online tartalmak (egyik) vonzereje a 0-24-es elérésben rejlik, a hozzáférés viszont csak egyetemi épületekből oldható meg, akkor mi a megoldás abban az esetben, ha az illető egyetemi polgár nem ilyen épületben tartózkodik?

Itt jön be a távoli hozzáférés lehetősége. Ugyanis számtalan olyan helyzet adódhat, amikor nem „bent” dolgozunk, mégis szükséges hozzáférni a szakirodalomhoz, akár konferencián vagy kiküldetésen vagyunk, nyaralás közben jut eszünkbe egy világmegváltó kutatási téma, hallgatóként hazautazunk a hétvégére vagy egy szünetre, vagy akár csak kényelmesebb otthonról kutatni vagy dolgozni.

Ilyen távoli elérésre többféle mód is van, amelyeket az alábbi aloldalon mutatunk be: https://lib.pte.hu/tavoli_eleres, vagy Főoldal → E-könyvtár → Távoli elérés.

1. Proxy

Az egyik távoli elérési lehetőség a beiratkozott egyetemi polgárok részére a könyvtár proxy szolgáltatása. Ez nem ördögösség, eszköztől függően az internetezésre használt eszköz internetkapcsolatát kell

módosítani néhány beállítással, amely eredményeképp a felhasználó ugyanúgy tudja használni az eszközt, mintha egyetemi épületben tartózkodna. Természetesen a jogszerű használatot szükségszerűen ekkor is igazolni kell.

Az azonosítás az olvasójeggyel és az ahhoz tartozó jelszóval történik (alapértelmezetten születési hónap és nap, tehát 4 db karakter), ezért igénybevételehez feltétlenül szükséges az érvényes olvasójegy megléte a PTE egyetemi könyvtári hálózat valamely könyvtárában.

Az oldalon lépésenkénti guide-ok találhatóak magyar és angol nyelven is, amelyek részletesen, szöveges és képernyőképes formában is segítik a felhasználókat a proxy helyes beállításában, így ezek itt történő, részletes bemutatását mellőzném.

Segédlet Firefox böngészőhöz: <https://bit.ly/3hXEmup>

Segédlet Chrome böngészőhöz: <https://bit.ly/3wDNd9D>

Azok az egyetemi polgárok, akik nincsenek beiratkozva (és így nem tudják használni a távoli elérést), honlapunkon online regisztrálhatnak, majd jogviszonyuk igazolása után igénybe tudják venni a szolgáltatást. Fontos, hogy a proxy beállítást csak a webes regisztráció lezárását követően végezzék el, különben a rendszer hibát jelez.

2. EduID, avagy Shibboleth

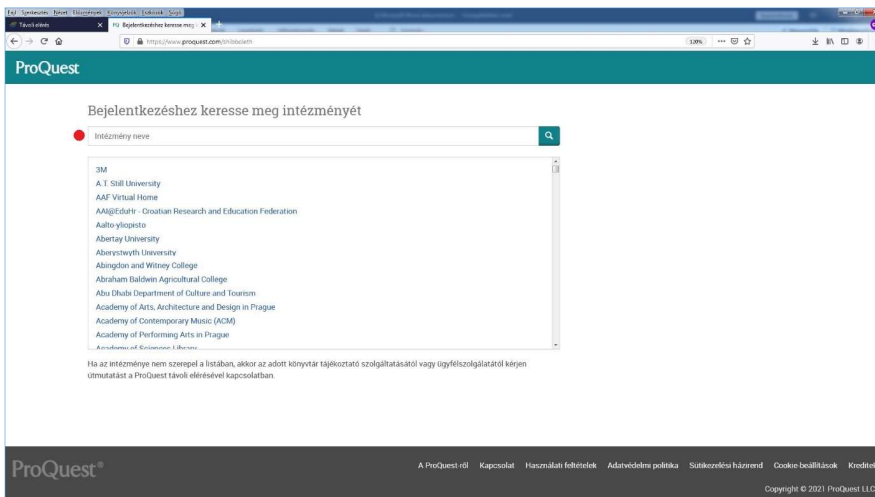
Az eduID azonosítás (olykor Shibboleth-ként is hivatkozhatnak rá) az egyetemi polgárok Neptun- vagy EHA-kódját használja. Emiatt jelszóként az ehhez tartozó jelszó megadása szükséges.

Ennél a bejelentkezési lehetőségnél általában valamilyen „*Intézményi belépés*”-t vagy „*Institutional login*”-t, „*Login through your institution*”-t, esetleg „*Belépés eduID azonosítóval*”-t érdemes keresni, de a távoli elérési oldalunkon lévő kiadónevekre kattintva minden esetben konkrét linkek és lépésenkénti beállítási útmutatók is találhatóak.

Fontos, hogy ezt az azonosítást kizárólag az oldalon szereplő szolgáltatók tudják szolgáltatni! (Tehát hiába látszik ilyen opció sok más helyen is – és sokszor még a PTE is kiválasztható –, ha a honlapunkon lévő listában nem szerepel, a beállítás nem lesz sikeres.)

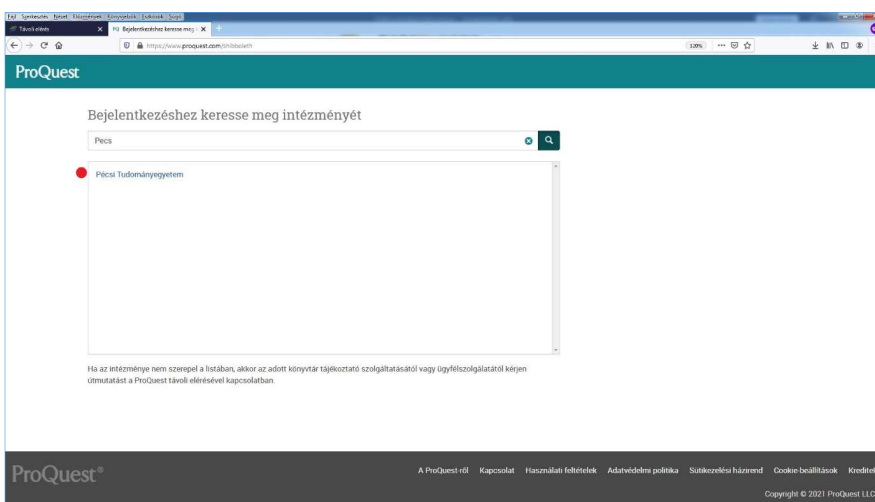
Nézzünk egy példát, jelen esetben a ProQuest Central adatbázis Shibboleth-elérésének beállítására!

1. Nyissuk meg a következő oldalt:
<https://www.proquest.com/shibboleth>

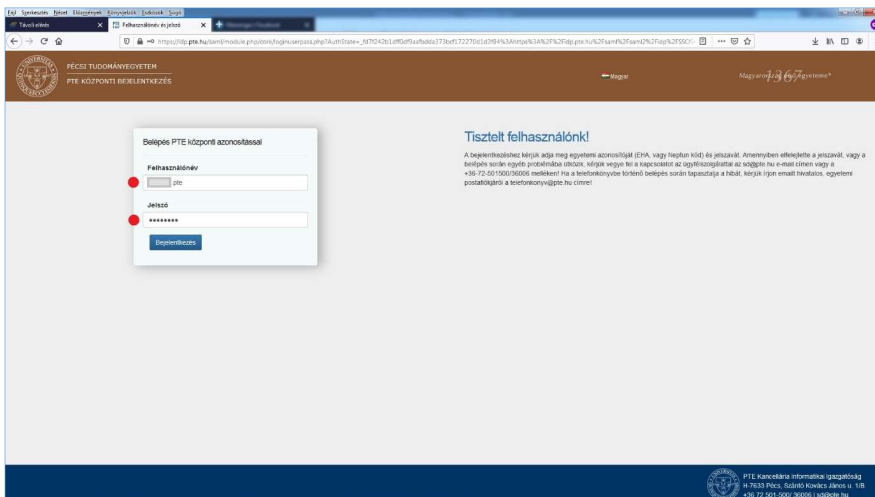

2. Második lépésben általában ki kell választani az intézményünket.

Általánosságban, ha eljutunk oda, ahol be kell gépelni vagy a listából ki kell választani a Pécsi Tudományegyetemet, érdemes megpróbálni magyarul és angolul is: a „Pécs” szóval, illetve az ékezet nélküli „Pecs” verzióval is. Jelen esetben mindkettő működik.

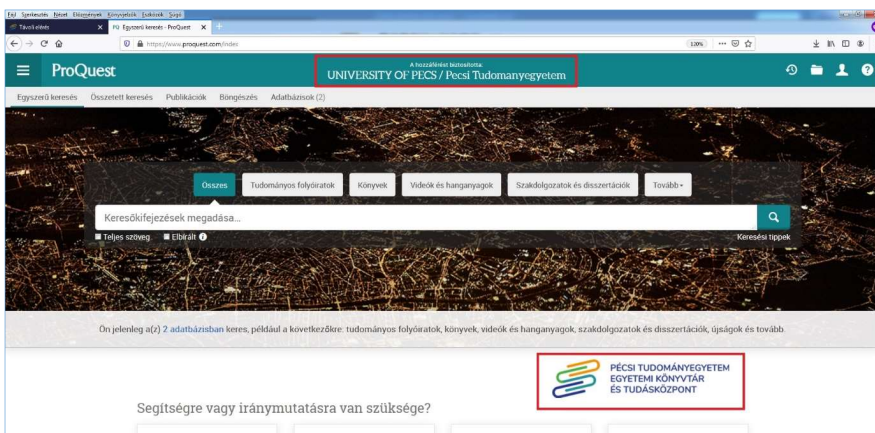
3. A Pécsi Tudományegyetemet kiválasztva a rendszer átirányít minket az azonosító oldalra, ahol meg kell adnunk a Neptun-kódunkat, az ehhez tartozó jelszavunkat, majd a „Bejelentkezés” gombra kell kattintanunk.

4. Ezután el kell fogadnunk az adatszolgáltatáshoz való hozzájárulást.

5. Ezt követően el is jutunk az adott adatbázisunk kezdőlapjára, ahol árulkodó jelként meg szokott jelenni valamilyen formában a PTE neve, és/vagy a könyvtár logója. Általában ez mutatja (proxy esetében úgyszintén), hogy sikeres volt az azonosítás, és az adatbázis készen áll a használatra.

3. Egyéb módok

A fenti kettő a legelterjedtebb távoli elérési mód, ám egyes szolgáltatók további eszközökkel is hozzáférést nyújtanak szolgáltatásaikhoz. Van, ahol egy külön jelszót kell megadni (pl. Kossuth Kiadó), amit csak az információval felruházott személyek ismernek; van, ahol az intézményi e-mail-címmel való belépés is elegendő; de az alternatív módok közül talán a leggyakoribb az egyetemi hálózatról történő felhasználói fiók regisztrációja.

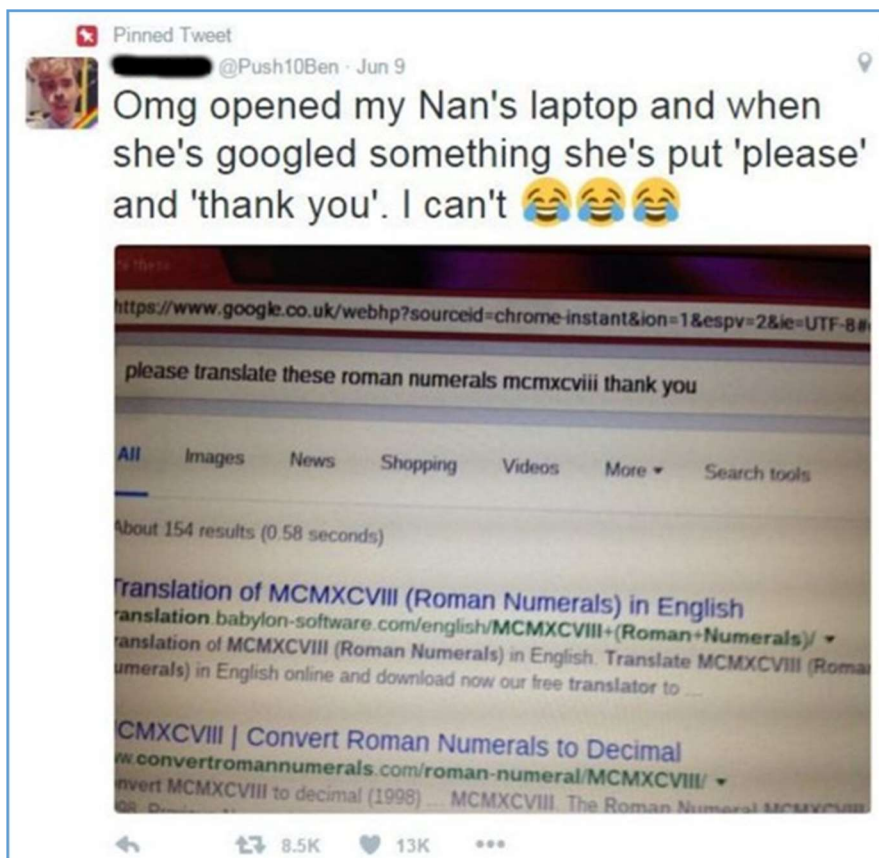
Ez esetben is csak annyit kell tennünk, hogy az egyetemi hálózaton tartózkodunk, majd az adatbázis oldalán regisztrálunk egy fiókot (más szóval létrehozunk egy *account*-ot) magunknak. Ezt követően, ha elhagyjuk a PTE területét, de ebbe a fiókba jelentkezünk be, szintén minden jogosultságunk meglesz a szolgáltatás használatához.

Ezen esetekben tehát csak az ellenőrzés után kiadható jelszó, az intézményi e-mail-cím, illetve az egyetemi hálózatról történő fiókregisztráció hivatott biztosítani, hogy kizárólag a jogosult felhasználók (azaz az egyetemi polgárok) használhassák távolról is az elektronikus tartalmakat.

5. ÁLTALÁNOS KERESÉSI STRATÉGIÁK ÉS MÓDSZEREK BEMUTATÁSA AZ ONLINE KÖNYVTÁRI KATALÓGUSON (WEBPAC) ÉS AZ EDS RENDSZEREN KERESZTÜL

Az már megvan, hogy miben keressünk – na de hogyan?

Talán kezdjük inkább azzal, hogyan NEM érdemes keresni:

A fenti kép egy kedves példa arra, ahogyan egy nagymama egy Google-keresés során „kérem” és „köszönöm” kifejezéseket is használ, miközben azt a kérdést teszi fel, amelyet szóban is feltett volna. Ez természetesen nem a leghatékonyabb módszer. :-)

Általánosságban elmondható, hogy bár a keresőmotorok folyamatosan fejlődnek, és a mesterséges intelligenciával megtámogatott szoftverek kezdik megérteni a folyó szövegeként, beszédszerűen feltett kérdéseket is, a leghatékonyabb – és sok adatbázis esetén az egyetlen igazán jó – módszer továbbra is a tárgyszavas keresés.

A kérdés és a releváns válasz

Hogyan fogalmazzuk meg jól, amire kíváncsiak vagyunk, hogy valóban a kérdésünkre kapjunk választ?

Először is, **a keresés mindig egy összehasonlítás**. Ennek során a keresőkérdésünk által meghatározott halmazt hasonlítjuk össze azzal a halmazzal, amely leírja az adatbázisban tárolt adatokat, rekordokat, tehát gyakorlatilag halmazokkal végzünk műveleteket (illetve mi „csak” a saját halmazunkat állítjuk össze, a keresést általában a keresőmotorok végzik).

Belátható, hogy nagyon sok múlik azon, hogyan tesszük fel a keresőkérdést, azaz hogyan állítjuk össze a saját, majdan összevetendő halmazunkat, magyarán milyen szavakat, kifejezéseket írunk be a keresőmezőbe. Az összehasonlítás ugyanis akkor lesz sikeres, ha ugyanolyan módon fogalmazzuk meg a kérdésünket, ahogyan a válasz is rögzítve van.

A kifejezéseink legyenek egyértelműek, és lehetőleg használjunk főnévi alakot. Továbbá maradjunk a kanonizált köznyelvi fordulatoknál, tehát például a tolvajnyelvet (pl. fű, lé, zsé stb.) mellőzzük, mert „zajt” generál.

Példa 1: Horvátországba utazok nyaralni, és tudni szeretném, mi az ottani pénznem, és mennyi pénzt kell váltanom.

Többféle módon is elindulhatok: beírhatom a keresőbe (legyen az Google, Yahoo, Bing vagy bármi más), hogy „Horvátország pénznem”, vagy „horvát deviza”. Ezekre válaszul megkapom, hogy a hivatalos horvát pénznem a kuna, de még mindig nem tudom, magyar forintban lévő pénzemért mennyi kunát kapok. Ha viszont a fenti 2x2 kifejezésemet kiegészítem még azzal is, hogy „árfolyam”, rögtön sorjázna majd a különféle valutaátváltós honlapok árfolyamokkal, árfolyamtörténettel, lehetséges átváltási helyszínekkel. Mint látjuk, három egyszerű kifejezést használtam.

Példa 2: evezünk egy fokkal tudományosabb vizekre. Tegyük fel, hogy pedagógia tárgyban keresek magyar nyelvű szakirodalmat, de nekem csak könyv jó. 2010 előtti kiadások már nem érdekesek számomra, és helyileg csak a BTK-TTK kari szakkönyvtár jöhet szóba.

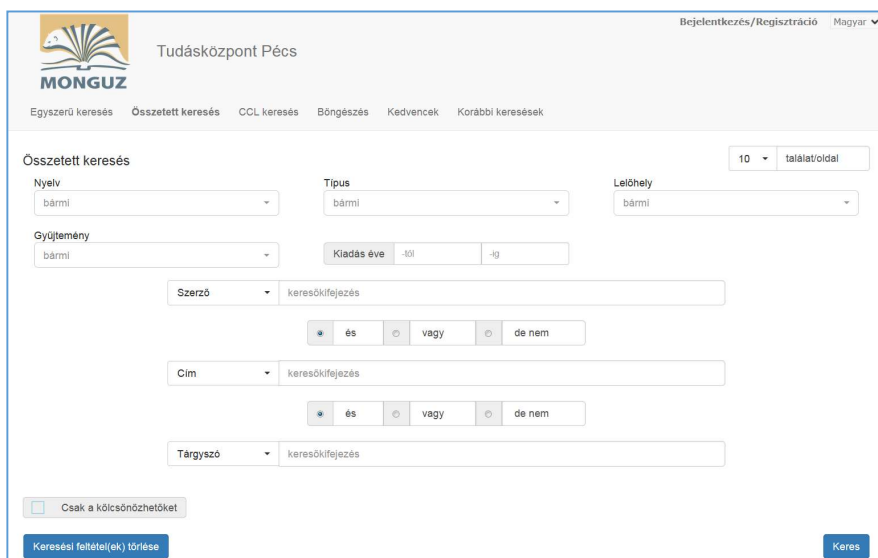
Honnan tudhatom meg, vannak-e egyáltalán ilyen könyvek, amelyeket ráadásul ki is szeretnék kölcsönözni, főleg, ha csak késő este, otthon jut mindez az eszembe?

Nos, a legtöbb könyvtári katalógus, így a PTE könyvtári hálózataé is online is elérhető, azaz szerencsére nem kell mindenképp be-

menni valamelyik könyvtárba vagy betelefonálni ahhoz, hogy tudjuk, milyen dokumentumok vannak meg, és azok kölcsönözhetőek-e.

Katalógusunk (szaknyelven OPAC, azaz *Online Public Access Catalog*) elérhető a könyvtári honlap főoldalán vagy az alábbi linken is (persze ha ezek egyikét sem ismerjük, akkor csak beírjuk egy keresőbe, hogy „PTE könyvtár katalógus”, és voilá!): <https://bit.ly/3tL4Lzw>

Kattintsunk a linkre, és vessük bele magunkat az összetettebb keresések világába!

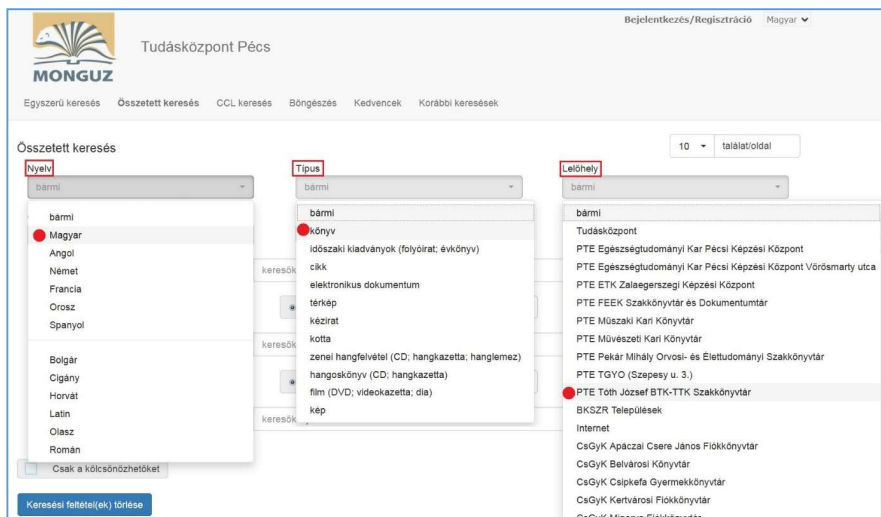

The screenshot shows the 'Tudásközpont Pécs' library website. The main navigation bar includes 'Egyszerű keresés', 'Összetett keresés', 'CCL keresés', 'Böngészés', 'Kedvencek', and 'Korábbi keresések'. The 'Összetett keresés' (Advanced Search) section is active, displaying various search criteria: 'Nyelv' (Language) set to 'bármilyen', 'Típus' (Type) set to 'bármilyen', 'Lelőhely' (Location) set to 'bármilyen', 'Gyűjtemény' (Collection) set to 'bármilyen', and 'Kiadás éve' (Publication year) with fields for '-tól' and '-ig'. There are three search fields for 'Szerző' (Author), 'Cím' (Title), and 'Tárgyszó' (Subject), each with a 'keresőkifejezés' (search expression) placeholder. Below these fields are radio buttons for 'és' (and), 'vagy' (or), and 'de nem' (not). A checkbox for 'Csak a kölcsönözhetőket' (Only available items) is present. At the bottom, there is a 'Keresési feltételek(t) törlése' (Clear search criteria) button and a 'Keres' (Search) button.

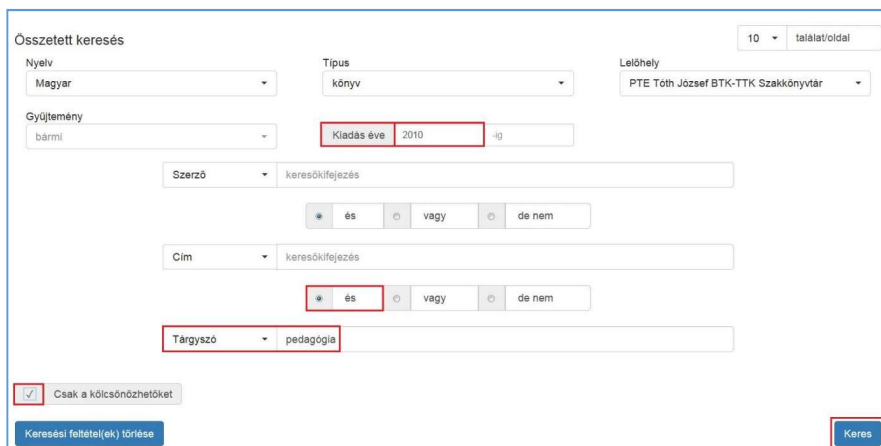
Itt már látható, hogy nem egy keresőmezőnk van, mint a nagy, népszerű, hétköznapi keresőknél, hanem több, előre definiált szempontot figyelembe véve választhatunk legördülő menükből, és/vagy használhatunk szabadszavas mezőket. Tehát kérdésünk tárgyát több, apró részből kell összegyűrnünk, de szerencsére a szempontok eléggé magától értetődők.

Mire van tehát szükségem? Mit keresek?

2010 utáni, magyar nyelvű, a BTK-TTK könyvtárából kölcsönözhető, pedagógiai tárgyú könyvet. Vegyük végig, hogy ehhez miket kell beállítani a felületen:

Ha végigmegyünk a lehetőségeken, a nyelvnél értelemszerűen kiválasztjuk a magyart, a dokumentum típusánál a könyvet, a leőhelynél pedig megkeressük a BTK-TTK kari könyvtár hivatalos nevét, majd rákattintunk a PTE Tóth József BTK-TTK Szakkönyvtárra.

Hátravan még a 2010 utáni tulajdonság, a kölcsönözhetőség, illetve a tárgykör megadása. Ezeket a kiadás événél, a tárgyszónál, valamint a „Csak a kölcsönözhetőket” doboznál tudjuk beállítani.

A „Keresés” gomba kattintva a rendszer lekérdezi a megadott paramétereknek megfelelő találatokat, jelen tananyag készülték 118 darabot.

Összesen 118 találat. Rendezés: Szerző növekvő Részletezés: Rövid #oldal: 10

#	Kedv.	Szerző	Cím	Dátum	Típus	Hosszú, p
1.	☐	Adamikné Jászó Anna	A mondattani elv és a kinyelvtanok : az anyanyelvi tárgyak tanítása a magyar népiskolában 1868-tól 1905-ig /	2016	Könyv	Részletek
2.	☐	Apáczai Csere János	Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról ... /	c1981	Könyv	Részletek
3.	☐	Balogh László (pszichológus)	Az egyéni tehetséglejlesztő programok alapjai : kézikönyv az egyéni tehetséglejlesztő programok kidolgozásához és megvalósításához /	2016	Könyv	Részletek
4.	☐	Bárdossy Ildikó	Pedagógiai nézetek : Tanári mesterképzést bevezető tanulási-tanítási program oktatók és hallgatók számára /	2011	Könyv	Részletek
5.	☐	Béres Judit	"Azért olvasok, hogy éljek" : az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig /	2017	Könyv	Részletek
6.	☐	Bernáth József (pedagógus)	Válogatás Bernáth József írásaiból /	2017	Könyv	Részletek
7.	☐	Besnyő Szabolcs	Játékra fel! : a sikeres játékvezetés titkai : fókuszban a tanórai felhasználás /	cop. 2019	Könyv	Részletek
8.	☐	Bícsák Zsanett Ágnes	Vált(ak)ozó olvasatok Johann Friedrich Herbart pedagógiájának hazai recepciójában /	2016	Könyv	Részletek
9.	☐	Boldizsár Ildikó	Meseterápia : mesék a gyógyításban és a mindennapokban /	2012	Könyv	Részletek
10.	☐	Borba, Michele	Szefilmánia : miért sikeresebbek az empátikus gyerekek az enközpontú világban? : [a 9 legjobb gyakorlat az empátia kialakítására] /	cop. 2018	Könyv	Részletek

Rekordok letöltése 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ... Utolsó

Aki figyelmes volt, annak feltűnhetett, hogy az előző ábránál a szabadszavas mezőket tartalmazó sorok között volt három választható kifejezés: „és”, „vagy”, valamint „de nem”.

Itt nyer többszörösen is értelmet a korábban már említett tézis, miszerint halmazműveleteket végzünk a keresések során. Ugyanis mit tettünk pontosan? Számos ismérv halmazát szűkítettük le az adatok megadásával (nyelv, típus, lelőhely stb.), majd az ezek révén összeálló közös halmazunkat vetettük össze a „Keresés” gombra kattintva a teljes katalógus halmazával. E két halmaz metszete, vagyis közös halmaza a listázott 118 elemet tartalmazza.

Ám ennél jóval bővebbek a lehetőségeink. Ugyanis általában lehetőségünk – sőt, olykor szükségünk is – van megadni a **saját keresőkifejezéseink közti viszonyt** is. Itt érdemes röviden bemutatni a leggyakoribb ún. Boole-operátorokat, amelyekkel megadhatjuk a halmazok közötti műveleteket:

1. ÉS (halmazok metszete, AND)

- két vagy több halmaz közös elemeinek meghatározására való,
- megkapjuk mindazokat a dokumentumtégeket, amelyekben ismérvként ez a két szó együttesen előfordul,
- nem következik, hogy a két kifejezésnek egymás mellett, vagy akárcsak azonos sorrendben kell előfordulnia dokumentumon belül.

2. VAGY (halmazok egyesítése, OR)

- két vagy több halmaz összes olyan elemének meghatározására való, amelyekben az egyik vagy a másik, vagy mindkét kifejezés előfordul,

- megkapjuk mindazokat a dokumentumtégeket, amelyekben vagy az egyik, vagy a másik kifejezés előfordul, de előfordulhatnak együtt is.

3. DE NEM (halmazok kizárása, NOT)

- az egyik halmaz elemeiből kizárja a másik halmaz elemeit,
- megkapjuk mindazokat a dokumentumtégeket, amelyekben az első kifejezés szerepel, de a második nem.

Logikus, hogy ezek a műveletek alapjaiban befolyásolják a találati listánk nagyságát. Éppen ezért érdemes minél pontosabban megadni, mire vagyunk kíváncsiak, mivel egy több száz tételes listát nem fogunk tudni végigböngészni, főleg, ha közben csak a töredéke vonatkozik ténylegesen arra, amit keresünk. (Viszont könnyű abba a csapdába is beleesni, hogy túlspecifikáljuk a keresést, így pedig az ellenkező hatást érhetjük el: kisebb és könnyebben átnézhető lehet a listánk, viszont kimaradhatnak releváns találatok.)

Egy egyszerű példa a fenti három halmazműveletre a „növény” és „virág” szavakkal:

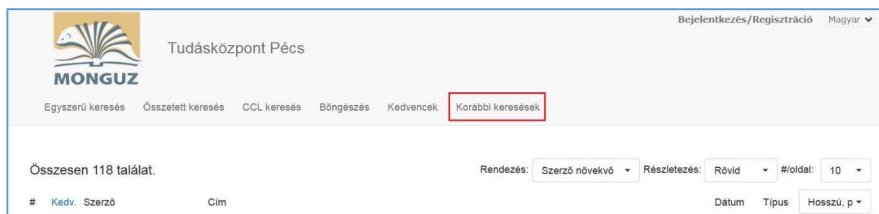
- „növény” AND „virág”: tartalmazza a növény ÉS a virág szavakat → szűkebb találati halmaz,
- „növény” OR „virág”: tartalmazza a növény VAGY a virág szavakat → jóval tágabb találati halmaz,
- „növény” NOT „virág”: tartalmazza azokat a találatokat, amelyekben a növény szó szerepel, DE a virág szó NEM → szűkebb találati halmaz.

Visszatérve az előző, pedagógiás példánkhoz, ha egy fokkal speciálisabb a keresésünk, a fentebb részletezett módokon ezeket is meg tudjuk adni a rendszernek, így pedig egészen változatos és összetett lekérdezéseket hozhatunk létre.

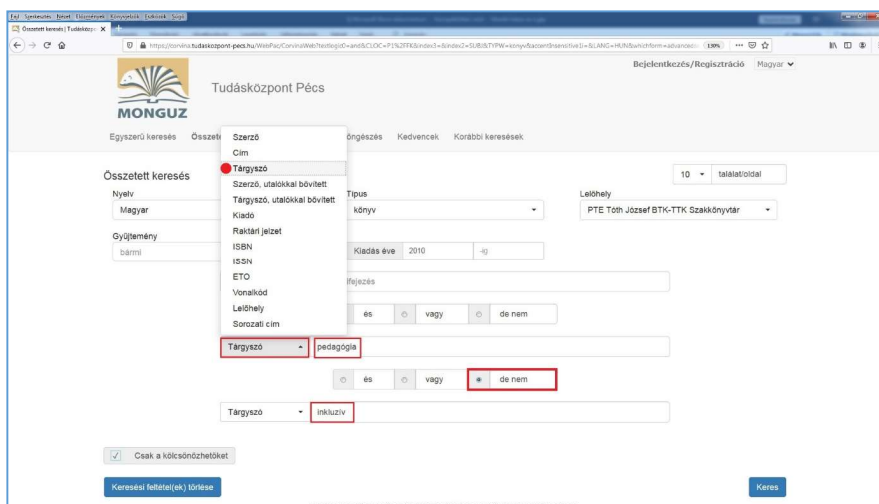
Az adott keresési feltételekre válaszul kaptunk tehát egy 118 tételes listát.

Viszont mi a teendő akkor, ha ezek közül engem csak azok a dokumentumok érdekelnek, amelyek NEM az inkluzív pedagógiával foglalkoznak; hogyan kereshetem meg ezeket?

Nos, először is, használjuk ki a katalógus „Korábbi keresések” funkcióját a fejlécnél, így nem kell előlről kezdenünk az összes feltétel beállítását.

A képen is látható egyik legördülő menüből szintén választjuk ki a tárgyszó opciót, hogy kettő legyen belőle, majd írjuk be az elsőhöz azt, amit szeretnénk bent tartani a halmazban, a másodikhoz pedig azt, amit szeretnénk kizárni, majd a kettő közötti viszony megadásához választjuk ki a „de nem” opciót.

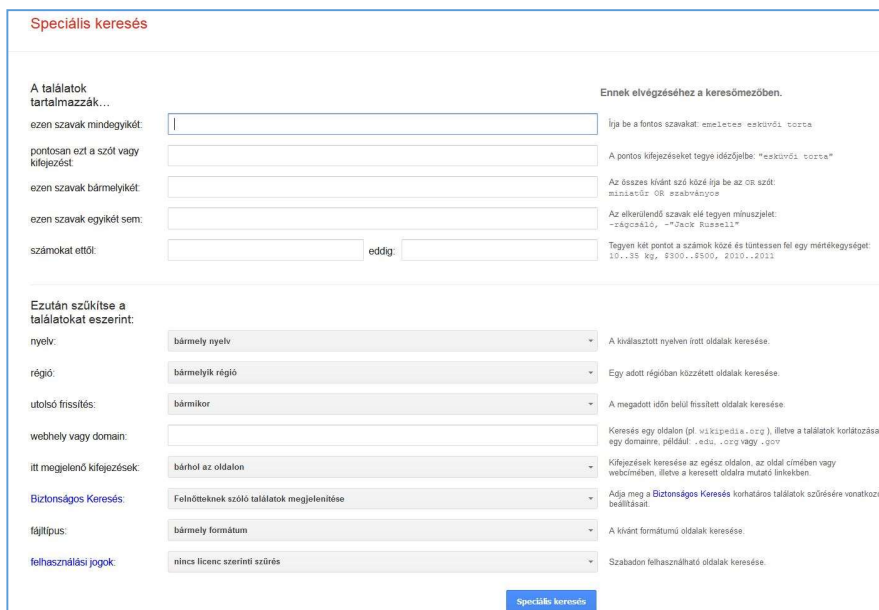
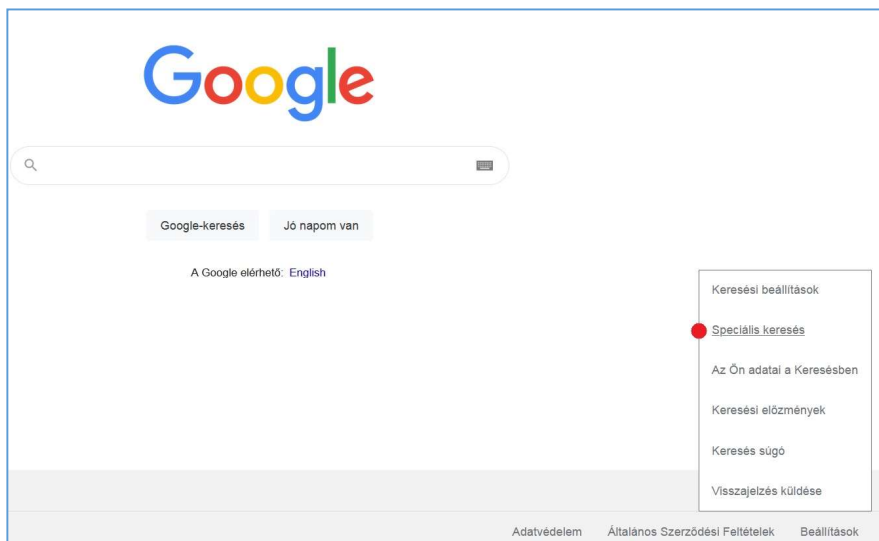

Ha mindent jól csináltunk, akkor 117 db találatot kaptunk, tehát 1 olyan tétel volt, amire igaz lett volna a „pedagógia” és az „inkluzív” tárgyszó is, és amit a keresésből így most kizártunk (megint csak a tananyag készítésének időpontjára igaz ez).

A fenti keresés a számos beállítási lehetőséggel természetesen egy összetett keresés volt, de ahogy a katalógusnak, úgy a legtöbb más keresőnek is van egy egyszerűbb, egymezős felülete. A különbség az, hogy az összetett kereséseknél grafikusán tudjuk kiválasztani a kifejezések egymáshoz képesti viszonyát, míg a szimpla mezősbe nekünk kell beírni az operátorokat.

Ha csak egymás után, operátor nélkül gépeljük be a szavainkat (például a korábbi „horvát deviza árfolyam” keresésünk), akkor általában azt a rendszerek alapértelmezetten „ÉS” kapcsolatnak veszik.

(Tipp: ha szükséges, az ilyen összetettebb keresések pl. a Google keresőből is elővárázsolhatóak, ott a Beállításoknál a „Speciális keresés” alatt található.)

Egyéb keresési lehetőségek: szótöredékek, jelhelyettesítés, idézőjelek

A találati halmaz terjedelmét azzal is befolyásolhatjuk, hogy a keresőszó elejét, végét vagy azon belül meghatározott karakterpozíciókat nyitottá tesszük, azaz megengedjük, hogy a kifejezés elején, végén vagy meghatározott karakterpozícióin bármilyen karakter szerepeljen; ez az úgynevezett csonkolás és helyettesítés.

Ezeket különböző speciális – rendszerektől függően változó – karakterekkel tudjuk engedélyezni.

Csonkolás: keresés szótöredékkel. A szó elején és/vagy végén álló meghatározott karakter minden megelőző és/vagy követő karaktert helyettesít. A találati halmazt értelemszerűen bővíti, ám nagyon hasznos, ha nem tudjuk, például egy szerző hogyan írja pontosan (helyesen) a nevét, vagy ha egy kereséssel több alternatív szóváltozatot is le szeretnénk fedni.

Katalógus: %

EDS: *

Példák:

Schmi% → találatok: Schmidt
Schmitt
Schmitz
Schmiedt
Schmiedlová

%akács → találatok: Takács
Bakács
Szakács
Horváthné Takács
Hodossy-Takács

Hasznos nem csak neveknél, tárgyszavaknál is!

pedag% → találatok: pedagógia
pedagógus
pedagógusképzés
pedagógiai szociol.
pedagógiai antrop.

Helyettesítés: meghatározott karakter bármely karaktert helyettesít. A haszna ugyanaz, mint a csonkolásé, csak ez esetben a kifejezésen belül bővítjük a lehetőségeket.

Katalógus: _

EDS: ? (pontosan 1 karakter), # (0 vagy 1 karakter)

Példák:

V_r_s → találatok: V^rarⁱs
 Vá^ro^s (Milan)
 V^ere^s
 Vö^rö^s
 V^er^ks
 V^eru^s (Siculus)

Idézőjelek közé téve: jelölhető, hogy a megadott többtagú, külön írt szavakból álló kifejezéseket, teljes szövegrészeket a rendszer egyetlen keresőszóként kezelje, azaz ne különálló, sok kis „AND” halmozunk legyen, brutális találati listákkal, hanem pont, hogy egy nagyon konkrét keresést eszközölünk, többnyire minimális találati számmal. Nagyon hasznos például, ha szövegben való előfordulást keresünk.

Példa: „*Ég a napmelegtől a kopár szik sarja...*”

Összeségében tehát látható, hogy számtalan lehetőség áll rendelkezésünkre, hogy kérdésünket igazán pontosra formáljuk. Ugyanakkor a keresés lényegében egy heurisztikus eljárás: a feltalálás, a rájövés módszerének tudománya; ötleteken, tapasztalatokon és intuíción alapul. Elrontani nem lehet, kreatívan próbálkozni érdemes!

Az EBSCO Discovery Service, azaz az EDS

Mi az az EDS, és mi van benne?

Az EDS az EBSCO adatbázis-szolgáltató cég egyik terméke, úgynevezett „felfedező eszköz”, vagy metakereső. Ez persze mind jól hangzik, de a gyakorlatban egy valóban jól használható összevont keresőt jelent, amely megkönnyíti, hogy a számtalan kisebb-nagyobb al-adatbázisban fellelhető adat egyetlen helyen elérhető legyen.

Ugyanis mint ahogy azt a tananyag elején megjegyeztük, a PTE-n viszonylag sok adatbázis használható, ezek része előfizetett, a többségük pedig ingyenesen hozzáférhető tartalom. Viszont mitévő legyek, ha mondjuk a sejtsztódásról, vagy mondjuk a gravitációs hullámokról szóló legfrissebb szakcikkekre lenne szükségem?

Nézzem át egyesével az összes, az Adatbázis portálon feltüntetett adatbázist, és futtassam le mindben egyesével ugyanazt a keresést? (Ha még emlékszünk ugyanitt a szakterületi listázási lehetőségre, még akkor is a kelleténél több helyen kellene kutakodnunk a kívánt anyag után.)

Nos, az EDS ezt a problémát hivatott áthidalni: amit csak lehet, integrálunk bele, így a keresés egy helyen, de az összes integrált adatbázisban egyszerre történik. A teljes szövegű cikkekhez pedig direkt link vezet, így ha keresünk valamit az EDS-ben, amit a rendszer mondjuk a Nature-nél talál meg, akkor átirányít minket a Nature saját oldalára, ahol elolvashatjuk a kívánt cikket (már ha van rá előfizetésünk természetesen.)

Mik találhatóak az EDS-ben:

- **EBSCO által szolgáltatott (és megvásárolt) adatbázisok**
 - Academic Search Complete
 - Econlit Fulltext
 - MathSciNet
 - Business Source Premier
 - Stb.

- **EBSCO által kiválasztott ingyenes, Open Access, minőségi, egyéb adatbázisok** (pl. Associated Press videók)

- **A PTE által vásárolt, és az EBSCO felé lejelentett adatbázisok**
 - SpringerNature folyóiratok
 - Wiley Online Library
 - ScienceDirect
 - Stb.
- **Egyéb faktografikus tartalmak, widgetek**
 - Akadémiai Kiadó szótárai
 - UptoDate
 - Arcanum Digitális Tudománytár
 - EMBASE
 - Pécsi Egyetemi Archívum (PEA)
 - Digitália
 - Stb.
- **Repozitóriumok, preprint szerverek**
- **E-book gyűjtemények**
- **A könyvtár katalógusa (!)**

Tehát röviden: az EDS-ben gyakorlatilag minden előfizetett adatbázis tartalma elérhető. A teljesszövegű adatbázisok a cikkekre mutató hivatkozásokkal (és természetesen bibliográfiai adatokkal), a nem ilyen típusú tartalmak pedig widgetekkel. Mivel ugyanakkor a legtöbb tudományos tartalom angol nyelvű, ne lepődjünk meg, hogy az EDS-ben is jobbra angol nyelvű találatokat fogunk kapni.

Rendkívül hasznos funkció továbbá, hogy – az e-könyv csomagjainkon kívül – a könyvtár katalógusát is ismeri a rendszer, tehát a nyomtatott könyvtári állományra mutató találatokat is kapunk.

Az EDS-kereső elérhető az Adatbázis portálról az adatbázisok listájából, de szintén ki van vezetve az oldalra is egy keresődoboz formájában. Ez az a kék doboz, amit korábban említettünk, és amire most térünk vissza. Ennek a keresődoboznak a használata gyorsabbá teszi a keresést, tehát használjuk nyugodtan!

Adatbázis portál

FAQ | SZOLGÁLTATÁSOK | LINKAJÁNLÓ

Kérdések és válaszok az adatbázisokról | E-könyv csomagok

EDS | **E-dokumentumok**

Az EBSCO Discovery Service egyszerre keres az előfizetett adatbázisok folyóirataik között és a könyvtári katalógusban. E-folyóiratok és e-könyvek keresése az „E-dokumentumok” fülön.

Kulcsszó

EBSCO Discovery Service

Keresés

Full-Text (online) Tudományos (Ellenőrzött)
 Katalógus

[Bővebb információ](#)

Távolléérés

- Feliratkozás az Iris adatbázis hírlevélre
- Iris hírlevél archívuma
- Adatbázis próbaidőszakaink
- Kit kereshetek?
- Szakirodalom? E-könyvek? Kézelebb, mint gondolnád!
- Külföldi szakirodalmat találni? Mi sem egyszerűbb!
- Vizsgafelkészülés, szakirodalom gyűjtés? Idén máshogy fogom csinálni!
- 7 in 1 adatbázis, amit érdemes megnézni, ha egészségügyi pályára készülsz!
- 4 in 1 adatbázis, amit érdemes megnézni,

Mint látható, a doboznak két „füle” van: egy „**EDS**” és egy „**E-dokumentumok**”. Ezek közül az EDS való arra, hogy cikket, publikációkat keressünk, az E-dokumentumok pedig arra, hogy konkrét folyóiratot vagy e-könyvet, tehát kiadványt.

Nézzünk egy példát: keressünk rá az EDS-ben a gravitációs hullámokra!

EDS | **E-dokumentumok**

Az EBSCO Discovery Service egyszerre keres az előfizetett adatbázisok folyóirataik között és a könyvtári katalógusban. E-folyóiratok és e-könyvek keresése az „E-dokumentumok” fülön.

Cím

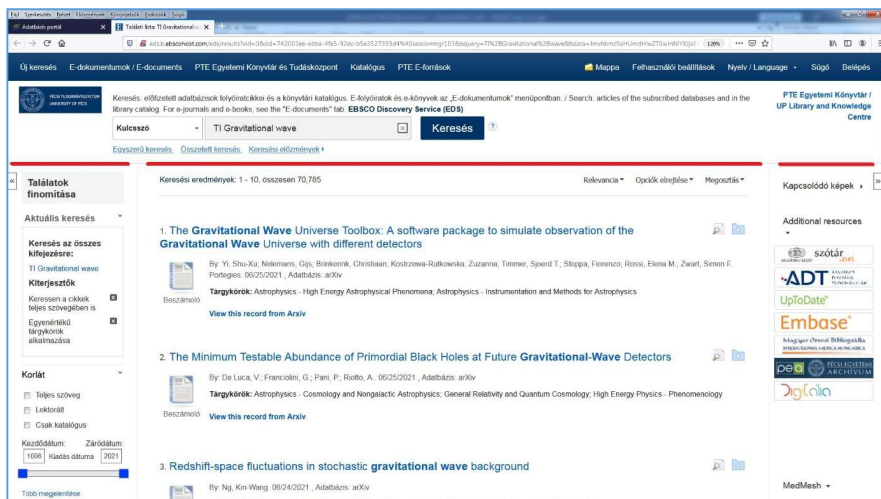
Gravitational wave

Keresés

Full-Text (online) Tudományos (Ellenőrzött)
 Katalógus

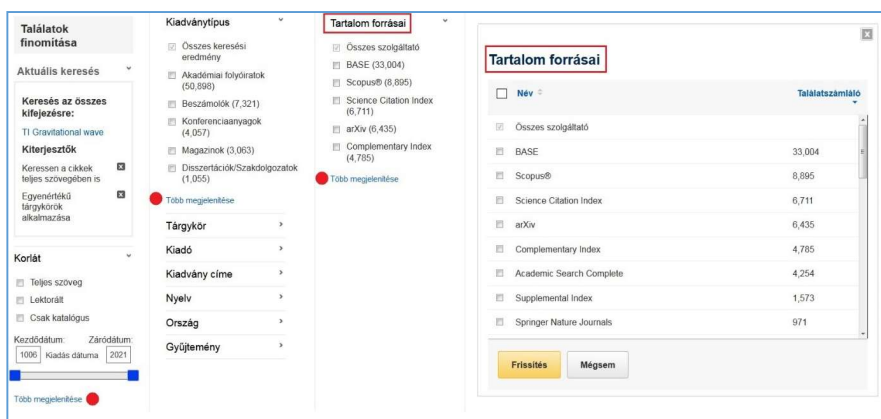
[Bővebb információ](#)

Kiválasztva a „Cím”-et, beírva a keresőkifejezést, majd a keresésre kattintva a következő felületen láthatjuk a találatokat:

A találati oldalon három oszlop különíthető el: bal oldalon a különböző ún. limiterek, amelyekkel finomíthatjuk, szűkíthetjük-bővíthetjük a keresésünket, középen maguk a találatok, jobb oldalt pedig a már említett widgetek. A legtöbb tudományos adatbázis egyébként hasonló dizájnt használ, tehát máshol is találkozhatunk ilyen felépítéssel.

Vessünk egy pillantást a limiterekre!

Ezeknél gyakorlatilag ugyanazokat a paramétereket tudjuk beállítani, mint amiket egy összetett keresés során előre is megadhatunk, legyen szó arról, hogy csak teljes szövegű cikkekre vagyunk-e kíváncsiak, vagy absztraktok is elegendők, tudományosan lektorált forrásokban megjelent cikkekre van-e szükségünk (ez egyébként ajánlott), vagy mikori kiadású legyen a számunkra kívánatos szakirodalom.

Ezekon kívül szűrhetünk még kiadványtípusra, tárgykörre, kiadóra, címre, nyelvre, országra, gyűjteményre és a tartalom forrásaira is. Minden kategóriánál látszik egy „Több megjelenítése” lehetőség is, erre kattintva értelemszerűen még mélyebben belemerülhetünk az adott kategória lehetőségeibe (alapértelmezetten csak a legnagyobb halmazal bíró néhány lehetőség jelenik meg az átláthatóság érdekében).

Keresési eredmények: 1 - 10, összesen 70.785

1. **The Gravitational Wave Universe Toolbox: A software package to simulate observation of the Gravitational Wave Universe with different detectors**

By: Yi, Shu-Xu; Nelemans, Gjs; Brinkerink, Christiaan; Kostrzewa-Rutkowska, Zuzanna; Timmer, Sjoerd T.; Stoppa, Fiorenzo; Rossi, Elena M.; Zwart, Simon F.; Portegies, 06/25/2021, Adatbázis: arXiv

Tárgykörök: Astrophysics - High Energy Astrophysical Phenomena; Astrophysics - Instrumentation and Methods for Astrophysics

Beszámoló [View this record from Arxiv](#)

2. **The Minimum Testable Abundance of Primordial Black Holes at Future Gravitational-Wave Observatories**

By: De Luca, V.; Franciolini, G.; Pani, P.; Riotto, A., 06/25/2021, Adatbázis: arXiv

Tárgykörök: Astrophysics - Cosmology and Nongalactic Astrophysics; General Relativity and Quantum Cosmology; High Energy Astrophysical Phenomena

Beszámoló [View this record from Arxiv](#)

3. **Redshift-space fluctuations in stochastic gravitational wave background**

By: Ng, Kin-Wang, 06/24/2021, Adatbázis: arXiv

Tárgykörök: Astrophysics - Cosmology and Nongalactic Astrophysics; General Relativity and Quantum Cosmology

Beszámoló [View this record from Arxiv](#)

Relevancia | Legújabb dátum | Legrégebbi dátum | Opciók elrejtése | Megosztás

Hozzáadás mappához:
Találatok (1-10)
Keresés hozzáadása mappához: TI Gravitational wave

Témafigyelés létrehozása:
E-mailes értesítés
RSS feed

Permalink használata:
Állandó link kereséshez (másolás & beillesztés)
http://search.ebscohost.com/login.aspx

Találatok exportálása:
Hívatközös küldése e-mailben az exportált találatok letöltéséhez (max. 25000)

A középső, találatokat bemutató oszlopban látható, hogy a szűrők nélküli keresésünk 70.785 db találatot adott ki a gravitációs hullámokra, amelyek közül az oldal az első 10 találatot jeleníti meg. A találatokat rendezhetjük relevancia vagy dátum alapján, a kinézetet testre szabhatjuk az opciók elrejtésénél, a komplett listát pedig megoszthatjuk másokkal is, valamint beállíthatunk témafigyelést is az adott keresésre.

Van továbbá egy kis kék mappa ikon is, amellyel az adott találatot egy saját mappához adhatjuk hozzá (ehhez érdemes regisztrálni egy ingyenes felhasználói fiókot).

A legelső találatot vizsgáljuk meg tüzetesebben is!

1. **The Gravitational Wave Universe Toolbox: A software package to simulate observation of the Gravitational Wave Universe with different detectors**

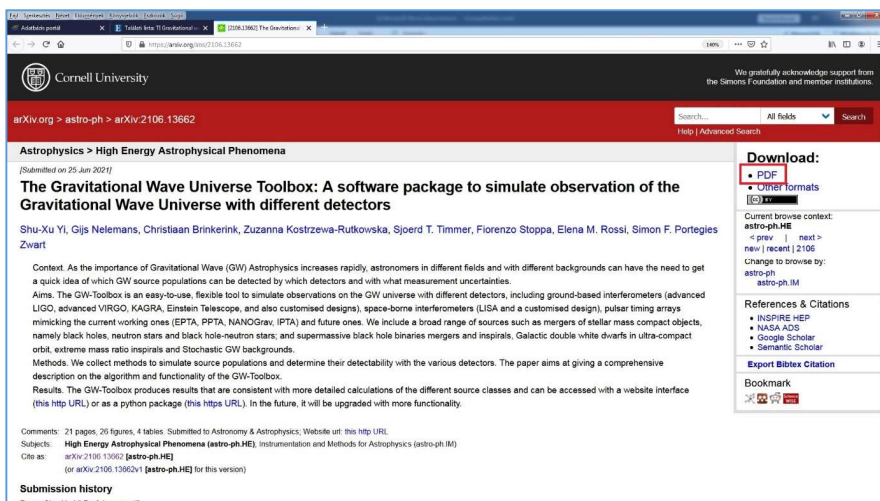
By: Yi, Shu-Xu; Nelemans, Gjs; Brinkerink, Christiaan; Kostrzewa-Rutkowska, Zuzanna; Timmer, Sjoerd T.; Stoppa, Fiorenzo; Rossi, Elena M.; Zwart, Simon F.; Portegies, 06/25/2021, Adatbázis: arXiv

Tárgykörök: Astrophysics - High Energy Astrophysical Phenomena; Astrophysics - Instrumentation and Methods for Astrophysics

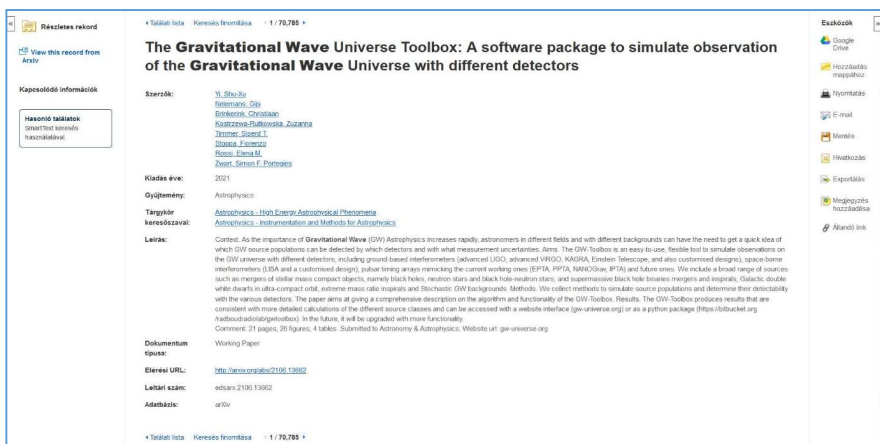
Beszámoló [View this record from Arxiv](#)

Láthatóak a különböző adatpanelek (cím, találat típusa, szerzőségi és megjelenési adatok), valamint a korábban már többször említett di-

rekt link is: ha rákattintunk a „View this record from Arxiv”-linkre, akkor eljutunk az ArXiv oldalára, ahol megnyithatjuk és adott esetben – például most is – letölthetjük a beszámolót; ilyenkor érdemes egy PDF letöltés opciót keresni a szemünkkel.

Ha pedig az EDS-beli találatoknál egy találat címére kattintunk, akkor egy új ablakban annak a találatnak a részletes adatai jelennek meg:

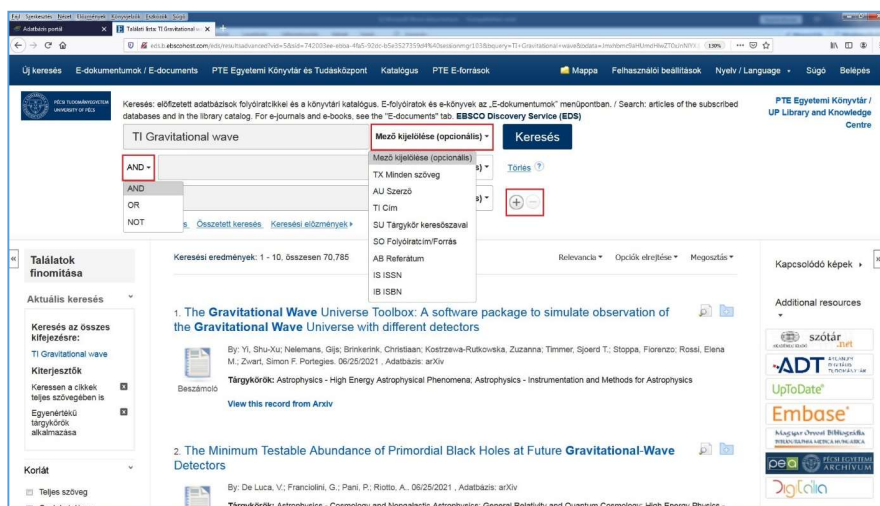
Ez annyiban más, mint a kettővel ezelőtti ábra, hogy a szerzők és a tárgykör keresőszavai itt már hivatkozások – azaz ezekre kattintva átnyergelhetünk egy másfajta keresésre, például ha a cikk fő szerzőjének, Shu-Xu Yi-nek további munkásságára vagyunk kíváncsiak, rákattintva rögtön meg is keresi nekünk ezeket a rendszer.

Látható továbbá az adott cikknek a rövid leírása (absztraktja), ami segít nekünk eldönteni, releváns-e számunkra a cikk. Ha igen, akkor elmehetünk a teljes szöveghez (bal oldalt, vagy középen az elérési URL-re kattintva), ha pedig nem, akkor mehetünk a következő találathoz.

Jobb oldalt további eszközök is rendelkezésünkre állnak: Google Drive-fiókunkba exportálhatjuk a rekordot, mappázhatjuk, nyomtathatjuk, megoszthatjuk e-mailben vagy állandó linkkel, vagy rögtön készíthetünk hozzá különböző stílusokban hivatkozásokat is, ha például irodalomjegyzékbe szeretnénk illeszteni.

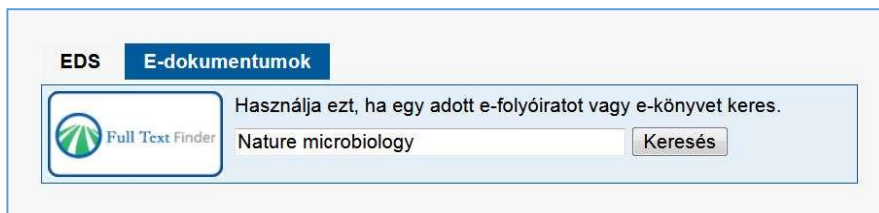
Természetesen 70.785 db találat a gravitációs hullámokra rengeteg, de legalábbis több annál, mint amit fel tudnánk dolgozni, tehát mindenképp érdemes megfelelően szűkíteni a keresést, akár a limitekkel, akár már előre beállítani halmazszűkítő szempontokat az összetett keresésnél.

Az összetett keresésre kattintva egyébként hasonló logika fogad minket, mint korábban az online könyvtári katalógusnál is láttuk:

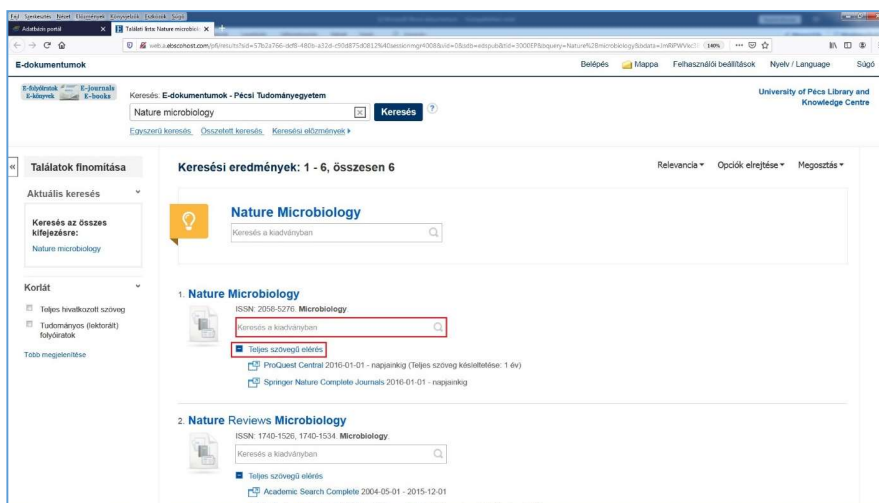

Ki tudjuk választani az adott szöveges mező fajtáját (minden szövegben keressen, csak szerzőben, címben stb.), megadhatjuk a mezők közötti relációt (AND, OR, NOT), a + – gombokkal pedig még több mezőt adhatunk a kereséshez, vagy eltávolíthatjuk őket.

Utolsó pontként lássunk még egy képet az E-dokumentumokról is! Tegyük fel, hogy a Nature Microbiology című folyóiratot keressük. Adjuk meg az adatbázis portálon lévő keresődoboz E-dokumentumok fülénél ezt a címet!

A keresésre kattintva a rendszer megjeleníti nekünk azokat a folyóiratokat vagy e-könyveket, amelyek címében szerepel az általunk keresett kifejezés.

6 db találatunk van, a legelső pedig valóban az, amit kerestünk is. Itt lehetőségünk van már csak ebben a konkrét kiadványban keresni, illetve láthatjuk a különböző teljes szövegű opciókat is, amelyek egyúttal arról is tájékoztatnak, hogy miben található, és mettől meddig tart az időbeli lefedettség. Esetünkben a ProQuest Centralban 2016-tól kezdve érhetőek el a Nature Microbiology számai (a legutolsó egy évet leszámítva), valamint a kiadói oldalon szintén 2016-tól kezdve, viszont már az ún. *embargo* nélkül, tehát a legfrissebb, kurrens számokhoz is van hozzáférés. Ezek továbbra is linkek, tehát rákattintva eljutunk a tényleges tartalomhoz.

ZÁRÓ SZAVAK

Jelen tananyagban igyekeztünk részletes, ámde a mindennapok során is használható betekintést adni az egyetemi könyvtár által beszerzett és üzemeltetett felületek bemutatása révén azokról a lehetőségekről, amelyeken keresztül elektronikus formában is támogatni igyekszünk az egyetemi polgárság szakirodalom- és dokumentumigényét.

Reméljük, hogy tudtunk újdonságot mondani, és tananyagunkat szükség esetén mankóként használva pedig sikerrel birkóznak majd meg az egyetemi élet során jelentkező lankadatlan információéhség jelentette kihívásokkal.

Ehhez kívánunk sok sikert és kitartást!

Végezetül pedig egy könnyed hangvétellű (Kahoot) ismétlés: <https://bit.ly/3hyKAlt> (A linket a böngészőbe másolva bejelentkezés nélkül, vendégként is végigjátszható!)

Hasznos linkek:

- <https://lib.pte.hu>
- <https://lib.pte.hu/adatbazisok>
- <https://lib.pte.hu/e-konyvcsomagok>
- https://lib.pte.hu/tavoli_eleres
- <https://api.lib.pte.hu/api/hirleveleink>
- <https://compass.mtak.hu>
- <https://my.lib.pte.hu>
- <https://kalauz.lib.pte.hu>